

Odborné vzdělávání zaměstnaných osob v roce 2005

1. Úvod

a) Obecná část

Vědecko-technický a společenský rozvoj klade výrazně vyšší nároky na komplexní vědomosti a znalosti jednotlivců ve společnosti. Vzdělanostní úroveň obyvatelstva se v podstatě stává faktorem determinujícím celkovou ekonomickou, sociální i kulturní úroveň společnosti. Dosažená úroveň vzdělanosti ovlivňuje kvalitu lidských zdrojů, která hraje stále větší roli při dosahování úspěchu na trhu práce a promítá se i do vyšší životní úrovně obyvatelstva.

Přestávají postačovat poznatky a vědomosti nabyté na různých stupních a v různých typech škol naší vzdělávací soustavy a čím dál tím více se jako nezbytný předpoklad dalšího rozvoje společnosti ukazuje nutnost soustavného doplňování a rozvíjení stávajících poznatků. Celoživotní vzdělávání se tak stává realitou, mající trvalý charakter. Tuto skutečnost si uvědomuje jak většina jednotlivců naší společnosti, tak i vedení podniků, společností a institucí.

Jak známo, vzdělávací proces začíná již v rodině a v předškolních zařízeních před nástupem dětí do školy. Největší díl vědomostí a poznatků nabývají žáci a studenti ve školských zařízeních v rámci tzv. formálního vzdělávání, které je omezeno věkovou hranicí 26 let. Kromě toho získávají jednotlivci další znalosti v rámci tzv. neformálního vzdělávání (rodina, společnost, sebevzdělávání) a informálního (příležitostného) vzdělávání (především prostřednictvím médií). Uvedené formy vzdělávání jsou patrné ze „Schematického znázornění vrstev celoživotního učení“ (viz grafová příloha). **Další odborné vzdělávání** (dále jen „DOV“) se obecně prolíná veškerými formami vzdělávání a **zahrnuje** v našich podmínkách zásadně **dvě základní kategorie, a to odborné vzdělávání zaměstnaných osob** (Continuing Vocational Training; dále jen CVT) **a vzdělávání dospělých** (Adult Education; dále jen AE)¹. Odborné vzdělávání zaměstnaných osob chápeme jako proces zvyšování a zdokonalování profesních znalostí a dovedností organizovaný zaměstnavateli pro vlastní zaměstnané osoby, a to včetně povinných školení vyplývajících ze zákonných norem. Podmínkou tohoto typu vzdělávání je skutečnost, že musí být předem plánováno a organizováno s konkrétním vzdělávacím cílem.

b) Statistické šetření problematiky DOV zaměstnaných osob - VZ 2005 (CVTS 3)

Šetření CVTS 3 bylo v rámci EU již v pořadí třetím šetřením tohoto druhu. V prvním šetření (CVTS 1), kterého se v roce 1994 (za referenční období roku 1993) zúčastnilo celkem 12 členských zemí EU, byly získány základní informace o předmětné problematice. Druhého šetření (CVTS 2) v roce 2000 (za referenční období roku 1999) se jako prvního ve své historii zúčastnila i ČR. Poslední šetření (CVTS 3), provedené v roce 2006 (za referenční období roku 2005), bylo tak již druhým šetřením prováděným v ČR a zúčastnily se jej všechny členské státy EU a státy přistupující k EU.

Eurostat (statistický úřad EU), který má obecně stejně jako u předcházejících dvou šetření roli koordinátora, organizátora a metodologa, poskytoval národním statistickým úřadům průběžně základní dokumenty k realizaci šetření a zajistil současně nezbytný legislativní rámec. Aby bylo dosaženo co nejvyšší míry vypovídací schopnosti a porovnatelnosti šetřených dat, ustavil Eurostat k tomu účelu pracovní skupinu a užší technickou skupinu, jejíž členové (vč. zástupce ČR) se v průběhu několika jednání podíleli na tvorbě všech základních dokumentů, nutných pro realizaci tohoto projektu.

Návazně na uvedené aktivity Eurostatu byla i v ČR ustavena meziúřadní pracovní skupina, složená ze zástupců ČSÚ, vybraných ministerstev a institucí, kteří jako odborníci v oblasti odborného vzdělávání ovlivňovali věcně proces tvorby základních dokumentů k realizaci šetření v podmínkách ČR.

V této souvislosti je také nutné zdůraznit, že se Eurostat významně podílel na realizaci projektu v ČR i finančně (ze dvou třetin celkových nákladů).

---

¹ V této souvislosti je nutné upřesnit, že metodické pokyny Eurostatu resp. EU vydané pro realizaci šetření CVTS 3 ztotožňují DOV s CVT. Pokud tedy budeme dále v této analýze zmiňovat a v tabulkových přílohách uvádět pojem DOV, bude tím v tomto kontextu myšleno pouze CVT.

S ohledem na rozsah české ekonomiky byl pro šetření s pracovním označením VZ 2005 zvolen výběrový soubor celkem 10 000 zpravodajských jednotek – podniků (pro zjednodušení budeme nadále používat pojem „podnik“, i když se v podmínkách ČR toto šetření týká i společností, institucí, OSVČ apod.) **s 10 a více zaměstnanými osobami**, působícími ve všech odvětvích národního hospodářství (sekce C až K a O Odvětvové klasifikace ekonomických činností – viz samostatná příloha „Seznam OKEČ zahrnutých do šetření“; dále jen „OKEČ“) s výjimkou zemědělství, myslivosti, lesnictví, rybolovu a chovu ryb, veřejné správy a obrany, vzdělávání, zdravotní a sociální péče, činnosti domácností a exteritoriálních organizací a institucí (sekce A, B, L až N a P,Q OKEČ). Do výběrového (i základního) souboru byly však zahrnuty nejen ekonomické subjekty patřící do ISEKTORŮ 11 a 12 (stejně jako tomu bylo v CVTS 2), ale nově i do ISEKTORŮ 13 (vládní instituce), 141 (domácnosti – fyzické osoby jako zaměstnavatelé), 142 (domácnosti – fyzické osoby jako ostatní OSVČ) a 15 (neziskové instituce sloužící domácnostem), pokud zaměstnávaly nejméně 10 osob a patřily do sekcí C až K a O OKEČ.

Výstupy šetření byly prováděny na úrovni uvedených oddílů OKEČ (základní členění, použité ve většině tabulkových přehledů, se týká 20 oddílů – viz samostatná příloha „Seznam OKEČ zahrnutých do šetření“; pouze v případě tabulky vybraných ukazatelů bylo použito podrobnější členění do 30 oddílů) a podle šesti velikostních skupin podniků (s výjimkou některých ukazatelů, kde bylo použito hrubší členění podle tří velikostních skupin).

Šetření bylo provedeno v zásadě tradiční poštovní formou. Pomoc vyškolených tazatelů byla využita pouze ve 243 případech, kdy se jednalo buď o podniky, které požádaly o metodickou pomoc při vyplňování dotazníku nebo o podniky, které byly důležité pro řešení non-response v jednotlivých stratech za účelem zabezpečení reprezentativnosti dopočtů a dotazníky do stanoveného termínu nevyplnily. Šetřením zjištěná data byla dopočtena s přihlédnutím k non-response a dále na základní soubor, který má celkem 45 792 podniků.

Základní rozdíly u rozhodujících parametrů šetření mezi CVTS 3 a CVTS 2 byly velmi stručně řečeno následující :

- výběrový soubor 10 000 podniků (u CVTS 2 – 7 000 podniků),
- základní soubor po dopočtu 45 792 podniků (u CVTS 2 – 31 529 podniků),
- zahrnutí ekonomických subjektů i z ISEKTORŮ 13, 141, 142 a 15 (u CVTS 2 – jen z ISEKTORŮ 11 a 12).

Dotazník VZ 2005 byl rozsáhlejší (celkem 44 otázek, z toho 5 tzv. národních otázek) než tomu bylo u dotazníku VZ 1-99 (celkem 29 otázek, z toho 3 tzv. národní otázky). Snahou Eurostatu a šetření se účastnících zemí ale na druhé straně bylo, aby se obsah otázek příliš od sebe neodlišoval, zejména z důvodu následné porovnatelnosti a využitelnosti dat. Dotazník na 15 stranách zahrnoval kvalitativní i kvantitativní otázky pro podniky provádějící i neprovádějící vzdělávání zaměstnaných osob (tj. evidenční počet zaměstnanců na plný i částečný pracovní úvazek, pracující vlastníci, společníci podílející se na činnosti podniku a neplacení rodinní příslušníci). Dotazník VZ 1-99 byl rozložen do pěti oddílů, zatímco dotazník VZ 2005 měl šest oddílů. Poslední šestý oddíl hledal odpovědi na základní otázky vztahující se k problematice tzv. počátečního odborného vzdělávání (dále jen „POV“), tedy přesněji se jednalo o oddíl zaměřený na problematiku učňů a nákladů s nimi spojených u podniků, ve kterých probíhá jejich praktická výchova. **Dotazník i analýza zahrnuje tedy nejen CVT, ale poprvé v historii tohoto šetření na evropské úrovni i POV.**

Přestože náročnost vyplňování dotazníku byla nesporně vyšší než tomu bylo u předchozího šetření, **bylo dosaženo relativně vysoké míry návratnosti, a to 80%**. V porovnání se šetřením CVTS 2 je to rozdíl deseti procentních bodů.